

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

براساس نامه شماره ۳۱/۳/۱۱۰۱۶۹ مورخ ۹۲/۷/۱۶ مدیر کل محترم دفتر سیاستگذاری و برنامه ریزی امور پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نام مجله یافته های نو در روان شناسی که براساس رای هشتاد و یکمین و هشتاد و دومین جلسه کمیسیون بررسی و تأیید مجلات علمی دانشگاه آزاد اسلامی مورخ ۹۰/۴/۱۶ و براساس مجوز شماره ۸۷/۲۵۴۳۳۹ مورخ ۹۰/۷/۱۶ سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی حائز امتیاز علمی پژوهشی گردیده بود به مجله روان شناسی اجتماعی تغییر یافته است.

- ۱- مقاله قبلا در نشریه دیگری چاپ نشده باشد.
 ۲- مقاله در زمینه روان شناسی اجتماعی، بر اساس محورهای ذیل و برگرفته از یافته های پژوهشی باشد.

محورهای مجله روان شناسی اجتماعی شامل موارد زیر می باشد:
 خانواده - دین - صنعت و جامعه - نگرش ها، ارزش ها و شناخت - همنوایی تبلیغات
 و شایعه - رهبری و مدیریت - جرم و بزه - فرهنگ، محیط و اجتماع - انسان، تکنولوژی و
 خلاقیت - مهارت های اجتماعی و آموزش

- ۳- مقاله بر اساس ضوابط زیر تنظیم شود:
- ◆ **نام نویسنده یا نویسندگان** همراه با مشخصات هویتی، علمی و حرفه ای ذکر شده باشد.
 - ◆ **چکیده** به دو زبان فارسی و انگلیسی در یک پارگراف با افعال گذشته شامل موضوع، هدف، نمونه، ابزار یافته های پژوهش، و نتیجه نهایی باشد و برای هر کدام یک صفحه ضمیمه شده باشد.
 - ◆ **کلیدواژگان** به دو صورت فارسی و انگلیسی، متناسب با عنوان مقاله در پایین چکیده ها نوشته شود.
 - ◆ **مقدمه:** در مقدمه مبانی نظری، پیشینه، هدف(ها)، پرسش(ها)، و فرضیه (ها)ی پژوهش (در صورت لزوم) ذکر شده باشد.
 - ◆ **روش:** در روش جامعه آماری، گروه نمونه مورد مطالعه، روش نمونه برداری، طرح پژوهشی ابزار پژوهش با ذکر قابلیت اعتبار و پایایی آن و روش های تجزیه و تحلیل داده ها ارائه شده باشد.
 - ◆ **نتایج:** در نتایج یافته های، ماری، جدول ها به شکل دانشگاهی به طوری که (شماره و عنوان در بالای آن) و نمودارها(شماره و عنوان در زیر آن) درج شده باشد.
 - ◆ **بحث و نتیجه گیری:** نتیجه گیری، ترکیب و پیوند یافته های پژوهش با پیشینه پژوهشی و توضیح علل احتمالی تناقض ها ذکر شود.
 - ◆ **منابع(شامل فارسی و لاتین):** تنها منابعی ذکر شوند که در متن مقاله از آن ها استفاده شده باشد. در تنظیم منابع ترتیب زیر رعایت شود:
 - **برای کتاب:** نام خانوادگی، نام نویسنده(نویسندگان)، سال انتشار، عنوان کتاب، محل چاپ و نشر.
 - **برای مقاله:** نام خانوادگی، نام نویسنده(نویسندگان)، سال انتشار، عنوان مقاله، نام نشریه ای که مقاله در آن به چاپ رسیده است، شماره دوره نشریه و شماره صفحه های مقاله.
 - **برای پایگاه اینترنتی:** نام خانوادگی، نام نویسنده(نویسندگان)، سال انتشار، عنوان مقاله، تاریخ بازدید به روز و ماه و سال و نشانی.
 - ۴- حداکثر حجم مقاله بیست صفحه A4 باشد.
 - ۵- مقاله در سه نسخه تایپ شده و همراه با نشانی های ارتباطی(منزل، محل کار و...) ارسال شود.
 - ۶- مقاله های رسیده پس فرستاده نمی شود.
 - ۷- فصل نامه در رد یا اصلاح یا ویرایش مقاله آزاد است.
 - ۸- اصطلاح های علمی و اسامی خاص مقاله یکسان سازی شود.
 - ۹- مسئولیت محتوای علمی مقاله ها با نویسنده آن است.

فهرست مندرجات

- تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی دانش آموزان دختر دوره دوم دبیرستان
معصومه ایمانزاده، نورعلی فرخی، هادی بهرامی ۱-۱۰
- اثربخشی آموزش هوش افزایی مبتنی بر نظریه هوش های چندگانه گاردنر بر مطلوبیت اجتماعی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دهم شهر اصفهان
خاطره بزرگمهری بوذرجمهری، فریبا حافظی، پرویز عسگری، بهنام مکوندی، رضا پاشا ۱۱-۲۱
- ارتباط احساس انسجام روانی و سلامت اجتماعی با کیفیت زندگی در زنان با جراحی پستان
شهربانو تاجیکی، سیده صفرپور دهکردی، سعید رازقی ۲۳-۳۲
- اثربخشی درمان گروهی مبتنی بر پذیرش و تعهد بر کاهش ترس از ارزیابی منفی دختران نوجوان بی سرپرست دارای اختلال اضطراب اجتماعی
متیزه پورفرهانی، حسین احمد برابادی، احمد حیدرنیا ۳۳-۴۲
- رابطه روان رنجورخویی، انطباق پذیری و وظیفه شناسی اجتماعی با فرسودگی شغلی با توجه به نقش تعدیل کنندگی سرسختی روان شناختی در کارکنان آقماری شرکت ملی حفاری ایران
راضیه زابلزاده باغبان، سمیه اسماعیلی ۴۳-۵۴
- مدل پیش بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس تاب آوری و تنظیم شناختی هیجان با نقش میانجی استرس ادراک شده
فرزانه حسن زاده نمین، جاوید پیمانی، طاهره رنجبری پور، خدیجه ابوالمعالی الحسینی ۵۵-۶۷
- اثربخشی طرحواره درمانی بر بهزیستی روانی (هیجانی، روانشناختی و اجتماعی) مادران دارای فرزند اوتیسم شهرستان گرگان
سیدمرتضی سیادت، افسانه خواجهوند خوشلی، حمزه اکبری ۶۹-۷۸
- پیش بینی رفتار رانندگی بر اساس کنترل اجتماعی و هیجان خواهی در رانندگان وسایل نقلیه عمومی برون شهری
راضیه میزری عالی، پریا جنگی، علیرضا سنگانی ۷۹-۸۸
- پیش بینی سازگاری زناشویی بر اساس انتظارات زناشویی با نقش میانجی تعارض های زناشویی
سیمین عمرانی، فرهاد جمهری، حسن احدی ۸۹-۹۷
- اثربخشی آموزش نظریه ذهن بر کاهش مشکلات هیجانی-رفتاری-اجتماعی نوآموزان پیش دبستانی
سمیه کشاورز، علیرضا کاکاوند، هانیه دشت دار ۹۹-۱۰۷
- اثربخشی زوج درمانی به روش طرحواره درمانی یانگ بر سازگاری زناشویی و طلاق عاطفی در زوجین متقاضی طلاق شهر بوشهر
ستاره مخنایی، سیدموسی گلستانه، علی پولادی ریشهری، مولود کیخسروانی ۱۰۹-۱۱۸
- تدوین برنامه آموزشی صمیمیت همسران بر مبنای فرهنگ بومی و بررسی اثربخشی آن بر کیفیت روابط صمیمانه زوج ها
میترا کلاتری، فریبرز باقری، منصوره السادات صادقی ۱۱۹-۱۲۸

تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی دانش آموزان دختر دوره دوم دبیرستان

معصومه ایمان زاده^۱

نورعلی فرخی^۲

هادی بهرامی^۳

چکیده

مطالعه حاضر با هدف تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی دانش آموزان دختر دوره دوم دبیرستان انجام شد. طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش دانش آموزان دختر دوره دوم دبیرستان شهرستان مرند در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ به تعداد ۲۲۵۲ نفر بودند. نمونه پژوهش ۳۳۰ نفر بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با پرسشنامه‌های سرمایه روانشناختی لوتانز، هویت ملی-اجتماعی لطف‌آبادی و فرهنگ شهروندی همتی و احمدی جمع‌آوری شدند. به دلیل عدم برقراری پیش فرض نرمال بودن برای تحلیل داده‌ها از روش حداقل مربعات جزئی استفاده شد. نتایج نشان داد که سرمایه روانشناختی بر فرهنگ شهروندی و هویت ملی-اجتماعی و فرهنگ شهروندی بر هویت ملی-اجتماعی دانش آموزان دختر تاثیر مستقیم و معنادار داشت. همچنین سرمایه روانشناختی با میانجیگری فرهنگ شهروندی بر هویت ملی-اجتماعی دانش آموزان دختر تاثیر غیرمستقیم و معنادار داشت (P>۰/۰۰۱). بر اساس نتایج برای ارتقای هویت ملی-اجتماعی دانش آموزان دختر می‌توان سرمایه اجتماعی و فرهنگ شهروندی آنها را از طریق برنامه‌های آموزشی افزایش داد.

واژه‌های کلیدی: سرمایه روانشناختی، هویت ملی-اجتماعی، فرهنگ شهروندی، دانش آموزان دختر

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشیار، گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

farrokhinoorali@yahoo.com

۳. استاد، گروه روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

هویت فرایند پاسخگویی آگاهانه یک شخص به پرسش‌هایی پیرامون خود، گذشته، کیفیت، زمان، تعلق، خاستگاه اصلی و دائمی، حوزه تمدنی و جایگاه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود است (بلیلی، اکبال و سیلیک^۱، ۲۰۱۸). جامع‌ترین هویت جمعی، هویت ملی-اجتماعی^۲ است که نوعی احساس پایبندی، دلبستگی و تعهد به اجتماع ملی می‌باشد (گیلینگ و انگ^۳، ۲۰۱۶). هویت نوعی اجماع اجتماعی است که افراد با پیوند اعتقادات مشترک و از راه هدفی که همگی به آن عشق می‌ورزند با هم متحد می‌شوند (ژانگ، فونگ، لی و لی^۴، ۲۰۱۹). هویت ملی-اجتماعی سازه‌ای چندبعدی است که شامل موارد زیر است: طبقه‌بندی خود به‌عنوان عضو یک گروه ملی، داشتن حس تعلق نسبت به گروه ملی، دانش مربوط به نمادهای ملی، تاریخ، رهبران و سنن ملت، هیجانات و عواطف ملی (حس غرور یا شرم و خجالت) و احساساتی نسبت به گروه ملی خود و نیز گروه‌های ملی دیگر (تارتاوسکی^۵، ۲۰۱۱). انتقال از کودکی به بزرگسالی فرایندی دشوار و پر از کشمکش است. نوجوان از یک طرف با تغییرات سریع فیزیولوژیکی، جسمی، جنسی و شناختی روبرو است و از سوی دیگر خانواده، فرهنگ و جامعه از او می‌خواهند تا استقلال پیدا کرده و روابط جدیدی با بزرگسال برقرار نمایند (کریچ^۶، ۲۰۰۱). منظور از هویت همان پنداره فرد از خود است و از طریق آن فرد به مفهوم یکپارچه‌ای از خود دست پیدا می‌کند و بر آن اساس در زندگی خود به قضاوت ارزشی می‌پردازد (آدامز و ون‌دی‌ویجور^۷، ۲۰۱۵). عوامل زیادی بر هویت و شکل‌گیری آن در نوجوانان تاثیر می‌گذارد که یکی از این عوامل سرمایه روانشناختی^۸ است. سرمایه روانشناختی یکی از متغیرهایی است که توانسته ظرفیت بالایی را برای ارتقاء سلامتی و چگونگی عملکرد افراد در محیط‌های خانوادگی و کاری از خود نشان دهد (لیانو و لیو^۹، ۲۰۱۶). سرمایه روانشناختی از چهار مولفه امید^{۱۰}، خوش‌بینی^{۱۱}، تاب‌آوری^{۱۲} و خودکارآمدی^{۱۳} تشکیل شده است. امید توانایی شخص برای هدف‌گذاری، تجسم مسیرهای لازم برای رسیدن به هدف‌ها و داشتن انگیزه لازم برای رسیدن به هدف‌ها است. خوش‌بینی به اسنادهای علی مثبت اشاره می‌کند و روشی است که در آن افراد وقایع مثبت و منفی را تبیین می‌کنند و انتظار نتیجه مثبت دارند. تاب‌آوری ظرفیت فرد برای پاسخ دادن و حتی شکوفا شدن در شرایط فشارزای مثبت یا منفی است. خودکارآمدی به معنای اطمینان افراد به توانایی‌های خود برای انجام یک تکلیف خاص می‌باشد (لوتانز، یوسف و اولیو^{۱۴}، ۲۰۰۷). سرمایه روانشناختی یکی از شاخص‌های روانشناسی مثبت‌گرایی است که با ویژگی‌هایی از قبیل باور فرد به توانایی‌هایش برای دستیابی به موفقیت (خودکارآمدی)، داشتن پشتکار

1. Bilali, Iqbal & Celik
2. national-social identity
3. Gieling & Ong
4. Zhang, Fong, Li & Ly
5. Tartavosky
6. Craig
7. Adams & VandeVijver
8. psychological capital
9. Liao & Liu
10. Hope
11. Optimism
12. Resilience
13. Self-efficacy
14. Luthans, Youssef & Avolio

در دنبال کردن اهداف (امید)، ایجاد اسنادهای مثبت درباره خود (خوش‌بینی) و تحمل کردن مشکلات (تاب‌آوری) است (پروبوست، گیالی، جیانگ و بوهلی^۱، ۲۰۱۷).

یکی دیگر از عوامل مرتبط با هویت ملی-اجتماعی، فرهنگ شهروندی^۲ است. فرهنگ شهروندی عامل مهمی در نهادینه‌شدن حقوق بشری است و باعث تحکیم و تقویت نظام ارزشی مهارت‌های شهروندی در جهت استحکام دموکراسی و مشارکت پایدار دانش‌آموزان می‌گردد (امیلچینکو، ماکسیمووا، اودیوا، گونیچارووا، نویانزینا و سورتیوا^۳، ۲۰۱۵). این متغیر ضامن بقا و تداوم حیات اجتماعی و میزان توسعه همه جانبه جوامع صنعتی و در حال پیشرفت است. چنین تربیتی از همان آغاز طفولیت نوع اعتماد به نفس درباره انجام رفتارهای مسئولانه از نظر اجتماعی و اخلاقی ایجاد می‌نماید (بومان^۴، ۲۰۰۷). در واقع فرهنگ شهروندی در یک جامعه باعث شده تا تمام اعضای جامعه از حس شهروندی مثبتی به صورت ملی برخوردار باشند و ضمن برخورداری از احترام ملی از حقوق مشخص اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بهره‌مند شوند (پزشک، ۱۳۸۰). فرهنگ شهروندی از بعد سیاسی توسط نظام سیاسی حاکم جامعه تعیین می‌شود. حاکمیت از طریق آموزش شهروندی الگوهای توسعه سیاسی جامعه که همان آگاهی و بالا بردن توانایی سیاسی شهروندان به منظور نهادینه ساختن الگوهای انسجام و همبستگی اجتماعی و تعمیم‌پذیری الگوهای مشارکت و توزیع مناسب است (شیپارد، ریان و بلاهنا^۵، ۲۰۱۷).

پژوهش‌هایی درباره روابط سرمایه روانشناختی، فرهنگ شهروندی و هویت ملی-اجتماعی انجام شده است. برای مثال نتایج پژوهش چن، ون، کانگ، نیو و هو^۶ (۲۰۱۷) نشان داد که سرمایه روانشناختی بر هویت سازمانی تاثیر معنادار مستقیم داشت. ایمان‌زاده، فرخی و بهرامی (۱۳۹۷) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سرمایه روانشناختی بر خودکارآمدی، کفایت اجتماعی، فرهنگ شهروندی و هویت ملی تاثیر مستقیم و معنادار و علاوه بر آن خودکارآمدی، کفایت اجتماعی و فرهنگ شهروندی بر هویت ملی تاثیر مستقیم و معنادار داشتند. در پژوهشی دیگر شیانی و احمدپور (۱۳۹۶) گزارش کردند که سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی رابطه معنادار مثبت داشتند. سلیمانان (۱۳۹۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که بین هویت اجتماعی و فرهنگ شهروندی در تهران رابطه معنادار وجود داشت. در پژوهشی دیگر قنبری، حیدرخانی و رستمی (۱۳۹۵) گزارش کردند که هویت‌های ملی و دینی با پایبندی به فرهنگ شهروندی رابطه معنادار مثبت داشتند. قربانی‌زاده، علیزاده، خانی پردنجانی و محمدی مهموئی (۱۳۹۴) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سرمایه روانشناختی بر رفتار شهروندی سازمانی تاثیر مثبت و معنادار داشت. نیازی، جعفرپور برزکی و شفائی‌مقدم (۱۳۹۴) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین هویت‌های فردی، اجتماعی و ملی با پایبندی شهروندان به فرهنگ شهروندی رابطه معنادار وجود داشت. ایمان و روحانی (۱۳۹۲) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و هویت ملی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. در پژوهشی دیگر هزارجریبی و لهراسبی (۱۳۹۰) گزارش کردند که سرمایه اجتماعی با هویت جمعی دانشجویان رابطه معنادار مثبت داشت.

با توجه به اهمیت هویت ملی-اجتماعی و بحران‌های ناشی از بی‌هویتی که امروز در جامعه ایران

1. Probst, Gailey, Jiang & Bohle
2. civic culture
3. Omelchenko, Maximova, Avdeeva, Goncharova, Noyanzina & Surtaeva
4. Bouman
5. Sheppard, Ryan & Blahna
6. Chen, Wen, Kong, Niu & Hau

با آن بسیار مواجه هستیم. این بی‌هویتی جامعه جوان و نوجوان کشور را به شدت تهدید می‌کند و چالش‌های بسیاری را برای خانواده و مسئولان جامعه ایجاد کرده است. همچنین پژوهش‌های بسیار اندکی با هدف پیش‌بینی هویت ملی-اجتماعی و یا ارتقای آن انجام شده که با انجام چنین پژوهش‌هایی می‌توان گام‌های موثری در ارتقای جامعه برداشت که برای تحقق این امر توجه به سرمایه روانشناختی و فرهنگ شهروندی اهمیت ویژه‌ای دارد. در نتیجه مطالعه حاضر با هدف تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان انجام شد.

روش پژوهش

طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان شهرستان مرند در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ به تعداد ۲۲۵۲ نفر بودند. نمونه پژوهش با توجه به جدول مورگان ۳۳۰ نفر می‌باشد که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در این روش نمونه‌گیری ابتدا از میان مدارس دخترانه دوره دوم دبیرستان تعدادی مدرسه به روش تصادفی انتخاب و سپس از هر مدرسه تعدادی کلاس به روش تصادفی انتخاب و همه دانش‌آموزان کلاس پس از بررسی ملاک‌های ورود به مطالعه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل برخورداری از سلامت جسمی، عدم تکرار پایه در سال‌های گذشته، عدم مصرف داروهای روانپزشکی و امضای رضایت‌نامه شرکت در پژوهش و ملاک‌های خروج از مطالعه انصراف از ادامه همکاری و تکمیل نکردن پرسشنامه‌ها بود. روند اجرای پژوهش به این صورت بود که پس از هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش شهرستان مرند، اجازه پژوهش گرفته شد و سپس اقدام به نمونه‌گیری و در نهایت بعد از توضیح نکات اخلاقی از جمله اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی و تحلیل داده‌ها به صورت کلی از آزمودنی‌ها خواسته شد تا با نهایت دقت به پرسشنامه‌های زیر پاسخ دهند.

پرسشنامه سرمایه روانشناختی^۱: این پرسشنامه توسط لوتانز، اولیو، اوی و نورمن^۲ (۲۰۰۷) طراحی شد و دارای ۲۴ گویه و چهار بعد امیدواری، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی (هر بعد ۶ گویه) می‌باشد که با استفاده از مقیاس شش درجه‌ای لیکرت (۱=کاملاً مخالفم تا ۶=کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. لازم به ذکر است که گویه‌های ۱۳، ۲۰ و ۲۳ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمره این ابزار با مجموع نمره گویه‌ها به دست می‌آید، لذا دامنه نمرات کل ابزار بین ۲۴ تا ۱۴۴ و هر یک از ابعاد بین ۶ تا ۳۶ می‌باشد و نمره بالاتر به معنای سرمایه روانشناختی (و یا هر یک از ابعاد امیدواری، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی) بیشتر است. لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی کل آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و پایایی ابعاد امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی را به ترتیب با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵، ۰/۶۹، ۰/۷۱ و ۰/۸۴ گزارش کردند. همچنین هاشم‌مطوری (۱۳۹۶) پایایی کل ابزار را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ و پایایی ابعاد امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی را به ترتیب با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱، ۰/۷۹، ۰/۸۲ و ۰/۸۳ گزارش کرد. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد مذکور را به ترتیب با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷، ۰/۷۵، ۰/۸۳ محاسبه شد.

1. psychological capital questionnaire

2. Luthans, Avolio, Avey & Norman

پرسشنامه هویت ملی-اجتماعی^۱: این پرسشنامه توسط لطف‌آبادی (۱۳۸۳) طراحی شد و دارای ۱۴ گویه می‌باشد که با روش شش درجه‌ای لیکرت (۱=خیلی مخالفم تا ۶=خیلی موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها به دست می‌آید، لذا دامنه نمرات ۱۴ تا ۸۴ می‌باشد و نمره بالاتر به معنای هویت ملی-اجتماعی بیشتر است. لطف‌آبادی (۱۳۸۳) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ گزارش کرد (به نقل از ایمان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷). در پژوهش حاضر پایایی ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ محاسبه شد.

پرسشنامه فرهنگ شهروندی^۲: این پرسشنامه توسط همتی و احمدی (۱۳۹۳) طراحی شد و دارای ۲۹ گویه می‌باشد که با روش پنج درجه‌ای لیکرت (۱=کاملاً مخالفم تا ۵=کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها به دست می‌آید، لذا دامنه نمرات ۲۹ تا ۱۴۵ می‌باشد و نمره بیشتر به معنای فرهنگ شهروندی بالاتر است. همتی و احمدی (۱۳۹۳) روایی محتوایی ابزار را تایید و پایایی آن را ۰/۸۸ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد.

در این پژوهش به دلیل عدم برقراری پیش‌فرض نرمال بودن برای تحلیل داده‌ها از روش حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart PLS استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

شرکت‌کنندگان ۳۳۰ دانش‌آموز دختر دوره دوم دبیرستان با میانگین سنی ۱۶/۹۳ سال بودند. در جدول ۱ نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرهای سرمایه روانشناختی، فرهنگ شهروندی و هویت ملی-اجتماعی در دانش‌آموزان دختر گزارش شده است.

جدول ۱. نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش در دانش‌آموزان دختر

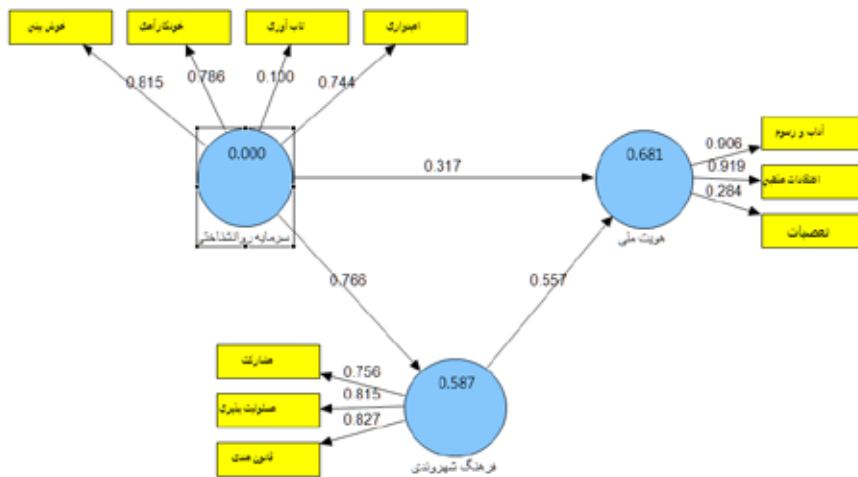
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳
۱. سرمایه روانشناختی	۷۹/۶۰	۷/۳۵	۱		
۲. فرهنگ شهروندی	۸۶/۲۱	۹/۴۴	۰/۴۱**	۱	
۳. هویت ملی-اجتماعی	۵۲/۱۸	۶/۷۳	۰/۵۳**	۰/۵۸**	۱

۰/۰۱ > P**

بر اساس نتایج سرمایه روانشناختی با هویت ملی-اجتماعی ($r=0/53$)، فرهنگ شهروندی با هویت ملی-اجتماعی ($r=0/58$) و سرمایه روانشناختی با فرهنگ شهروندی ($r=0/41$) همبستگی مثبت و معنادار دارند ($P>0/01$). مقدار برازش شاخص GOF برابر با ۰/۷۶ است و به دلیل بالاتر بودن از حد مجاز ۰/۳۶ حاکی از برازش مناسب مدل می‌باشد. در نتیجه برای تحلیل می‌توان از روش حداقل مربعات جزئی استفاده کرد. در مدل ۱ نتایج روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی به همراه ضرایب مسیرها در دانش‌آموزان دختر گزارش شده است.

1. national-social identity questionnaire

2. civic culture questionnaire



مدل ۱. نتایج روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی به همراه ضرایب مسیرها در دانش آموزان دختر

بر اساس نتایج روابط مستقیم بین سرمایه روانشناختی، فرهنگ شهروندی و هویت ملی-اجتماعی معنادار هستند. بنابراین در جدول ۲ نتایج اثرهای مستقیم و غیرمستقیم سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی در دانش آموزان دختر گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج اثرهای مستقیم و غیرمستقیم سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی در دانش آموزان دختر

معناداری	آماره T	ضریب مسیر	فرضیه‌ها
۰/۰۰۱	۷/۹۶	۰/۳۷	سرمایه روانشناختی بر فرهنگ شهروندی تاثیر مستقیم دارد.
۰/۰۰۱	۳/۸۲	۰/۲۹	سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی تاثیر مستقیم دارد.
۰/۰۰۱	۹/۶۵	۰/۴۶	فرهنگ شهروندی بر هویت ملی-اجتماعی تاثیر مستقیم دارد.
۰/۰۰۱	۳/۱۷	۰/۱۷	سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی تاثیر غیرمستقیم دارد.

بر اساس نتایج سرمایه روانشناختی بر فرهنگ شهروندی ($Beta=0/37$)، سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی ($Beta=0/29$) و فرهنگ شهروندی بر هویت ملی-اجتماعی ($Beta=0/46$) در دانش آموزان دختر تاثیر معنادار مستقیم و مثبت دارند. همچنین سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی در دانش آموزان دختر تاثیر معنادار غیرمستقیم و مثبت دارد ($Beta=0/17$). در نتیجه فرهنگ شهروندی متغیر میانجی مناسبی بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی در دانش آموزان دختر است ($P>0/001$).

بحث و نتیجه‌گیری

حاضر با هدف تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری

فرهنگ شهروندی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که سرمایه روانشناختی بر فرهنگ شهروندی در دانش‌آموزان دختر تاثیر معنادار مستقیم و مثبت داشت. این نتایج با نتایج پژوهش‌های ایمان‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) و قربانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که سرمایه روانشناختی که یکی از متغیرهای مهم در رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر است از طریق افزایش بازخوردهای مثبت و انگیزه مثبت باعث بهبود ارتباطات درون فردی و میان فردی می‌شود. همچنین افراد دارای امید بالا دارای احساس تعلق، دلبستگی و حضور در جامعه دارند و رشد امید به فرایند هدف‌گذاری و آموزش در خصوص آن و تعیین اهداف چالشی و مرحله‌ای و بازنگری مجدد هدف برای جلوگیری از ایجاد اهداف اشتباه می‌شود. افراد دارای خوش‌بینی بالا به‌نوعی دارای خوش‌بینی واقع‌بینانه نسبت به زندگی هستند و آنها معتقدند که در آینده برای آنها بیشتر رویدادهای خوشایند تا ناخوشایند اتفاق می‌افتد که این امر نقش مهمی در بهبود سلامت آنها دارد. افراد دارای تاب‌آوری بالا برای رویارویی با مسائل و مشکلات انگیزه بیشتری دارند و به احتمال بیشتری به تنهایی و یا با کمک دیگران بر آنها فائق می‌آیند. افراد دارای خودکارآمدی بالا به توانایی‌ها و استعدادهای خود در انجام وظایف محوله یقین دارند، نوعی انگیزه در خود و در جهت موفقیت در هر زمینه‌ای ایجاد می‌کنند که باعث حضور فعال و پرثمر آنها در جامعه می‌شود. در نتیجه این عوامل باعث می‌شوند که افراد دارای سرمایه روانشناختی بالا و یا افراد دارای امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی بالا از سلامت و کیفیت زندگی بالاتری برخوردار باشند، دوستان بیشتری دارند، در زندگی شادتر هستند، بیشتر از راهبردهای مقابله‌ای سازگار برای حل مشکلات استفاده می‌کنند و روابط اجتماعی و تعاملات اجتماعی گسترده‌تری برخوردار باشند که همه این عوامل نقش مهمی در افزایش فرهنگ شهروندی دارند.

دیگر نتایج این مطالعه نشان داد که سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی در دانش‌آموزان دختر تاثیر معنادار مستقیم و مثبت داشت. این نتایج با نتایج پژوهش‌های چن و همکاران (۲۰۱۷)، ایمان‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، شیانی و احمدپور (۱۳۹۶)، ایمان و روحانی (۱۳۹۲) و هزارجریبی و لهراسی (۱۳۹۰) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که در کنار چارچوب‌بندی سرمایه روانشناختی به‌عنوان نوعی منبع تئوری، راه دیگری که موجب فهم سرمایه روانشناختی به‌عنوان یک قابلیت سطح بالا می‌شود این است که سرمایه روانشناختی و سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی قرار دارد. دلیل فراتر بودن سرمایه روانشناختی نسبت به دو سرمایه دیگر در ظرفیت‌های سرمایه روانشناختی و مخصوصاً بخش توسعه‌ای سرمایه روانشناختی یعنی چه خواهید شد، نهفته شده است که عموماً در سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی نادیده گرفته شده است. همچنین سرمایه روانشناختی از خود حقیقی به سوی خود ممکن در حال پیشرفت است و به نظر می‌رسد که سرمایه روانشناختی چه به صورت فردی و چه به صورت ترکیبی، چارچوب مفهومی‌تر و جامع‌تری را برای فهم و سرمایه‌گذاری دارایی‌های انسان در سازمان‌های امروزی فراهم می‌کند. از آنجا که سرمایه روانشناختی، نوجوانان را به چالش می‌کشد تا در جستجوی این سوال برآیند که چه کسی هستند تا به خودآگاهی بهتر که لازمه دستیابی به هدف‌ها و موفقیت‌هاست دست یابند، می‌توان گفت سرمایه روانشناختی از ابزارهای مهم موفقیت در کسب هویت است و داشتن مولفه‌های آن تضمینی برای زندگی بهتر است. افرادی که سرمایه روانشناختی پایینی دارند در خیلی از حیطه‌ها مشکلات شدیدی دارند، پس اگر بتوان با آموزش‌های لازم آن را ارتقاء داد حتی به‌عنوان پیشگیری اولیه نیز عمل خواهد کرد. علاوه بر آن موضوع رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر و سرمایه روانشناختی بهینه‌سازی مقام انسانی است و به دنبال توسعه

سلامت روانی، بهروزی و شکوفایی فردی است. در نتیجه از آنجایی که فرد در جامعه و فرهنگ خاص کشور خود زندگی می‌کند، سرمایه روانشناختی می‌تواند باعث ارتقای هویت ملی-اجتماعی شود. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که فرهنگ شهروندی بر هویت ملی-اجتماعی در دانش‌آموزان دختر تاثیر معنادار مستقیم و مثبت داشت. این نتایج با نتایج پژوهش‌های ایمان‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، سلیمانیان (۱۳۹۶)، قنبری و همکاران (۱۳۹۵) و نیازی و همکاران (۱۳۹۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که امروزه دیگر بحث از شهروندی محض نیست و فرهنگ شهروندی مورد توجه است. فرهنگ شهروندی متأثر از سازهای انسان ساخت و جمعی است که الزاماتی را در قالب ارزش‌ها و هنجارهای به زندگی انسانی وارد ساخته است و این الزامات اگرچه در طول تاریخ یکسان نبودند، ولی سیر تاریخی مفهوم فرهنگ شهروندی نشان‌دهنده وابستگی معنا و مصداق فرهنگ به ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شهروندی بوده است. بر این مبنا احساس تعلق به یک جامعه نتیجه عناصر عینی و ذهنی تشکیل‌دهنده هویت فرد است که با ارجاع به مفهوم شهروندی می‌توان مولفه‌های آن را شناسایی کرد. با توجه به مباحث مطرح شده و اینکه فرهنگ شهروندی برگرفته از هویت ملی-اجتماعی است، لذا منطقی به نظر می‌رسد که با افزایش فرهنگ شهروندی میزان هویت ملی-اجتماعی افزایش یابد.

علاوه بر آن نتایج این مطالعه نشان داد که سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی در دانش‌آموزان دختر تاثیر معنادار غیرمستقیم و مثبت داشت. این نتایج با نتایج پژوهش ایمان‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اثر سرمایه روانشناختی بر هویت ملی-اجتماعی به وسیله تعدادی مکانیسم شناختی و انگیزشی صورت می‌گیرد که از مهم‌ترین مکانیسم‌های شناختی میانجی می‌توان به افکار و باورهای مثبت، پذیرش موقعیت‌ها و راهکارها، راهبردهای مساله‌مدار و خودنظم‌دهی و از مهم‌ترین مکانیسم‌های انگیزشی می‌توان به انگیزش درونی، تمایل به پذیرش و نگرش مثبت اشاره کرد. سرمایه روانشناختی از طریق افزایش افکار و باورهای مثبت، پذیرش موقعیت‌ها و راهکارها، راهبردهای مساله‌مدار و خودنظم‌دهی و ارتقای انگیزش درونی، تمایل به پذیرش و نگرش مثبت باعث افزایش فرهنگ شهروندی و بالطبع افزایش هویت ملی-اجتماعی می‌شود. در نتیجه این عوامل باعث می‌شوند که فرهنگ شهروندی میانجی مناسبی بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی باشد.

مطالعه حاضر به دلیل تعیین روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی-اجتماعی با میانجیگری فرهنگ شهروندی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان منحصر به فرد می‌باشد، اما محدودیت‌های خاص خود را نیز دارد. محدود بودن جامعه پژوهش به دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبیرستان و عدم استفاده از دانش‌آموزان پسر و یا حتی دانش‌آموزان سایر مقاطع و محدود شدن به شهرستان مرنند از محدودیت‌های اصلی این مطالعه است. بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در فرصت‌های آینده اقدام به بررسی روابط ساختاری متغیرهای مذکور در دانش‌آموزان پسر، دانش‌آموزان سایر مقاطع و حتی سایر شهرها کنند. با توجه به نتایج پیشنهاد می‌شود که متخصصان برای ارتقای هویت ملی-اجتماعی دانش‌آموزان دختر میزان سرمایه اجتماعی و فرهنگ شهروندی آنها را افزایش داد. برای تحقق این هدف استفاده از متخصصان مجرب و کارآزموده در قالب کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی مطلوب می‌باشد.

منابع

- ایمان، محمدتقی و روحانی، علی. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین هویت ملی و سرمایه اجتماعی (بررسی موردی: دانشجویان دانشگاه شیراز). فصلنامه علوم اجتماعی، ۷(۲۲)، ۳۷-۶۲.
- ایمان‌زاده، معصومه؛ فرخی، نورعلی و بهرامی، هادی. (۱۳۹۷). الگوی روابط ساختاری بین سرمایه روانشناختی و هویت ملی با میانجیگری خودکارآمدی، کفایت اجتماعی و فرهنگ شهروندی در دانش‌آموزان دختر. مجله روانشناسی مدرسه، ۷(۳)، ۴۵-۶۶.
- پزشک، علی. (۱۳۸۰). روابط بین‌قومی و تاثیر آن بر هویت ملی اقوام در ایران. فصلنامه مطالعات ملی، ۱(۸)، ۶۱-۶۷.
- سلیمانیان، سهیل. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین هویت اجتماعی و فرهنگ شهروندی در شهر تهران. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۱(۳)، ۱۳۱-۱۵۴.
- شیانی، ملیحه و احمدپور، خسرو. (۱۳۹۶). رابطه بین سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی بین شهروندان رشت. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۷(۶۶)، ۲۵۵-۲۸۹.
- قنبری، نوذر؛ حیدرخانی، هابیل و رستمی، مسلم. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین هویت ملی و هویت دینی با پایبندی به فرهنگ شهروندی در شهر کرمانشاه. مجله مطالعات جامعه‌شناسی شهری، ۶(۱۹)، ۲۰۴-۱۷۵.
- قربانی‌زاده، وجه‌الله؛ علیزاده، حسن؛ خانی پردنجانی، سجاد و محمدی مهموئی، علی. (۱۳۹۴). مدل‌یابی ساختاری تاثیر سرمایه روانشناختی بر رفتار شهروندی سازمانی. دوفصلنامه پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۵(۲۶)، ۹۵-۱۰۶.
- نیازی، محسن؛ جعفرپور برزکی، مرتضی و شفائی مقدم، الهام. (۱۳۹۳). تبیین رابطه بین هویت‌های سه‌گانه فردی، اجتماعی و ملی با میزان پایبندی شهروندان به فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهروندان شهر تهران در سال ۱۳۹۳). مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۶(۴)، ۷۱-۸۵.
- هاشم مطوری، حمید. (۱۳۹۶). بررسی رابطه سرمایه روانشناختی و حمایت سازمانی ادراک‌شده با اشتیاق شغلی پرستاران. نشریه روان پرستاری، ۵(۲)، ۴۵-۵۰.
- هزارجریبی، جعفر و لهراسبی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با میزان هویت جمعی. مجله جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲(۴۲)، ۱-۲۰.
- همتی، رضا و احمدی، وکیل. (۱۳۹۳). تحلیل جامعه‌شناختی از وضعیت فرهنگ شهروندی و عوامل تبیین‌کننده آن (مورد مطالعه: شهر ایوان). مجله برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۵(۱۸)، ۱۳۹-۱۸۳.
- Adams, B. G., & VandeVijver, F. J. R. (2015). The many faces of expatriate identity. *International Journal of Intercultural Relations*, 49, 322-331.
- Bilali, R., Iqbal, Y., & Celik, A. B. (2018). The role of national identity, religious identity, and intergroup contact on social distance across multiple social divides in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 65, 73-85.
- Bouman, M. (2007). Building the south side: Urban space and civic culture in Chicago, 1890-1919. *Journal of Historical Geography*, 33(1), 208-210.
- Chen, Q., Wen, Z., Kong, Y., Niu, J., & Hau, K. (2017). Influence of leaders' psychological capital on their followers: Multilevel mediation effect of organizational identification. *Frontiers in Psychology*, 8, 1776-1782.
- Craig, Y. D. (2001). Self-construction over the life-span: A process perspective on identity forma-

- tion. *Advances in Personal Construct Psychology*, 1(2), 16-20.
- Liao, R., & Liu, Y. (2016). The impact of structural empowerment and psychological capital on competence among Chinese baccalaureate nursing students: a questionnaire survey. *Nurse Education Today*, 36, 31-36.
- Luthans, F., Youssef, C., & Avolio, B. (2007). *Psychological capital: developing the human competitive edge*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541-572.
- Omelchenko, D., Maximova, S., Avdeeva, G., Goncharova, N., Noyanzina, O., & Surtaeva, O. (2015). Patriotic education and civic culture of youth in Russia: Sociological perspective. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 190, 364-371.
- Probst, T. M., Gailey, N. J., Jiang, L., & Bohle, S. L. (2017). Psychological capital: Buffering the longitudinal curvilinear effects of job insecurity on performance. *Safety Science*, 100, 74-82.
- Sheppard, J. C., Ryan, C. M., & Blahna, D. J. (2017). Evaluating ecological monitoring of civic environmental stewardship in the Green-Duwamish watershed, Washington. *Landscape and Urban Planning*, 158, 87-95.
- Tartavosky, E. (2011). National identity of high-school adolescents in an era of socio-economic change: Russia and Ukraine in the post-perestroika period. *Journal of Youth Adolescence*, 40, 231-244.
- Zhang, C. X., Fong, L. H. N., Li, S., & Ly, T. P. (2019). National identity and cultural festivals in postcolonial destinations. *Tourism Management*, 73, 94-104.